

Újabb fejezetek Gárdonyi Géza győri éveinek humorából

(Vázlat)

(IV. Göre Gábor Humorkonferencia. Szőlősgyörök, 2017. május 5.)

A tavalyi konferencián tartott előadásom címe: Az ifjú Gárdonyi és a „Garabonciás Diák”

Amiről ezen belül beszéltem:

- mettől meddig dolgozott Gárdonyi Győrött?
 - a „közhiedelem” szerint: három évig (1886-1888)
 - valójában: 1885. okt. – dec.; 1887 nyara – 1888 ősze
 - viszont: 1886-87-ben pesti tartózkodása alatt is folyamatosan publikált itt
- mely lapoknak volt munkatársa, kikkel dolgozott együtt?
 - hírlapíróként: minden győri lapba írt (Hazánk, Győri Közlöny, Győri Hírlap stb.)
 - szerkesztőként: Tanítóbarát, Garabonciás Diák
 - akikkel együtt dolgozott: Pereszlényi János, Szávay Gyula stb.
- milyen volt az általa szerkesztett „Garabonciás Diák”?
 - amit átvett elődjétől: Pagát Pepi, Targonczás Matyi, Bernát Gazsi, Szipoly Bonifác, Tzompó Mihály és Tsószre Ádány stb.
 - amin változtatott: pl. az előfizetési felhívások
- Gárdonyi rovatai, alakjai, újító ötletei az újságban
 - új alakok megjelenése: Dödölle Mátyás, Fifkus Mátyás, Veöreöshaydmássy Max, Aszondom Benedek stb.

Amiről ma szólni szeretnék: a „Tanítóbarát” humora

- mettől meddig jelent meg a „Tanítóbarát”?
 - indulás: 1886. január (I. évf. 1. sz.)
 - megszűnés:
 - § régebbi tudásunk szerint: 1889. június (IV. évf. 6. sz.)
 - § jelen tudásom szerint: 1891. június (VI. évf. 6. sz.)
- meddig állt kapcsolatban Gárdonyi a folyóirattal?
 - szerkesztőként: 1886. jan. – 1888. dec. (I. évf. 1. sz. – III. évf. 12. sz.)
 - szerzőként: ?
 - § a kérdés eldönthetőségének nehézségeiről
 - § ami biztos: 1889. jan.: nyilatkozatban közli, hogy nem hagyja magára a lapot
 - § ami valószínűsíthető: 1890. októberben már nincs kapcsolata a lappal (vö.: V. évf. 7. sz., szerkesztőségi hír Gárdonyi szegedi párbajáról)
- az itt megjelent humoros írások mennyiségi jellemzői
 - az első időszakban: a humor, mint a „helykihasználás” eszköze (lap alján, néhány sorban, egy-két rövid történet)
 - a II. évfolyamban: „Az iskolából” című rovat (néhány rövid, „gyerekszáj-jellegű” történet)
 - III. évf. 5-12. sz.: (1888. máj. – dec.): „Mulattató” című melléklet, 4-4 oldalon, rovatokkal
 - IV-VI. évf.: „Adomák” rovat (általában egy-másfél oldal, 6-8 rövid humoros történet)

- milyen volt a „Tanítóbarát” humora?
 - érdeemben csak a „Mulattató” című melléklet tartalma elemezhető
 - állandónqak mondható rovatok, szereplők
 - § Gara Bence magyar néptanító önéletrajza (folytatásokban)
 - § Tzompó Mihály és Tsösze Ádány bölcs oskolaszékek tanálkozásai
 - § Aszondom Benedek jegyző ténsúr szottyantásai
 - § Bernát Gazsi Nr. 2.
 - „alkalmi” írások
 - § Gyermevilág (1888. júl.; 8 rövid írás)
 - § „Országvilágra szóló kiáltvány” (1888. júl.; „Világ okos népe!” címmel humoros előfizetpési felhívás – a „Garabonciás Diák”-ra!)
 - § Egy udvari nevelő naplójából (1888. aug.; „Nem nyilvánosságra szánt részlet” címmel humoros írás, az „Ezt szeretném mondani”, illetve „És ezt kell mondanom” ellentétére építve)

A „Tanítóbarát” és a „Garabonciás Diák” humorának kapcsolata

- időrendi kérdések, időbeli egybeesések
 - a „Garabonciás Diák” szerkesztését Gárdonyi 1887 októberében vette át;
 - 1888 januárjától Ő a lap felelős kiadója is
 - 1888. szeptemberig szerkeszti és adja ki az élclapot
 - § így aligha véletlen az említett előfizetési felhívás!
- Gárdonyi lábjegyzete a „Mulattató” című melléklet indulásakor
 - „Ezen rovat alatt a győri Garabonciás Diák munkatársainak szíves közreműködésével lapunk két utolsó oldalán egy kis mulattatót közlünk, a melyből az élcz és a szatíra hiányozni nem fog...”
- a „Garabonciás Diák”-ból átvett rovatok, alakok
 - a szereplők nagyobb része átvétel – de nincs feltűnő tartalmi átfedés
 - mint fentebb láthattuk, újítási kísérletei is vannak
 - törekszik arra, hogy a közölt humoros írásoknak is legyen köze a tanításhoz, neveléshez – nem mindig sikerrel...

A Gárdonyi által szerkesztett győri lapok humorának megítélése

- említést sem tesznek róla (pl.: Hegedüs András)
- „sekélyes humor” (pl.: Zöld Ferenc)
- „Gárdonyinak úgy kellett a humor, mint póknak a háló” (Gárdonyi József)

Győr, 2017. április 29.

Horváth József